

TALÁLKOZÁS

JUHÁSZ ERZSÉBET

Már találkozásunk első pillanatában megrendítette nagybátyja látványa. Gyerek volt, nem lehetett kilencévesnél több, amikor utoljára látta. Egyébként is ritkán tartózkodott huzamosabb ideig itthon, de akkor aztán végképp nyakába vette a világot. Később Frankfurtból kaptak tőle értesítést, hogy tagja lett az ottani filharmonikus zenekarnak. Néhány hónapja, hogy megvette ezt a kis házat, hogy újra s most már végképp letelepedjen itthon. „A Bácskában születtem, itt is akarok meghalni” — írta neki levelében. A találkozás azonban hosszú időn át halasztódott, neki mindig közbejött valami, s nem győzte kimenteni magát. Elemér bácsi pedig egyértelműen értésre adta hogy nem hajlandó meglátogatni mindaddig, amíg ő egyedül el nem jön hozzá. „Terád vagyok elsősorban kíváncsi, a családod nem érdekel pillanatnyilag” — írta meg neki. Most végre megérkezett hozzá látogatóba, s itt látja maga előtt harminc év múltán Elemér bácsit. S csak azt érzi, hogy döbbenetes zavarban van, egy épkézláb mondatot sem képes kinyögni a viszonzlátás ünnepélyes pillanataiban. Egész valóját hirtelen, vad öröm járja át, szinte tépi, cibálja, és nem érti, mi történhetett vele egyszeriben. Várta ezt a találkozást, hogyne várta volna, hisz Elemér bácsin kívül nem él már senki az ő közvetlen hozzátartozói közül.

Már első pillantásra valósággal megrendítette, hogy nagybátyja milyen szép. Arra emlékezett ugyan, hogy magas, sőt neki akkor hatalmasnak tűnt alakja. De nem ettől szép. Az arckifejezése, a tekintete a szép. Nem tudta pontosan, hogy hány éves lehet, de abban biztos volt, hogy legalább hetven, ha nem több. Amit oly megrendítően szépségnek érzett, az a tekintetében bujkáló visszafogott szomorúság és egyfajta bölcs, már-már derűs belenyugvás ele-

gyéből tevődött össze. Volt valami állóképszerű is az arcán, ugyanakkor nyitottnak, mindenre elevenül figyelőnek tetszett mégis. Lenyűgözően igazi méltóság sugárzott egész lényéből.

A háza egyszerű volt, kívül éppúgy, mint belül, mégis nagybátyja lényét sugározta itt minden. Szeretett volna mindent, a legapróbb tárgyat is az emlékezetébe vésni. S túláradó öröme ellenében most egyszerűben szívfájdító lett ez az otthonosság, mert akaratlanul is össze kellett vetnie a sajátjával. Az övé nem otthon, csak hely, ahol zajlik az eszméletlen mindennapi élet. Időnként ádáz küzdelmekről hangos ez a hely, máskor oly csöndes, mintha régóta nem lagná senki. Azért van mindez, mert semmi nem köti őt sem a férjéhez, sem lányaihoz, mint ahogy őket sem hozzá. Az egymással való kapcsolat egymás tűrhetetlenségének a kinyilvánításában mutatkozik meg. S mégsem tudják e köteléket felszámolni. Mintha belekalapálták volna őket, mint a szöveget a falba.

Miközben nagybátyja könyveit nézegeti sőt meg is kell tapogatnia hogy érintésükről is maradjon emléke, az villan az eszébe, hogy nem is emlékszik rá, mikor akart valamit utoljára úgy megnézni, mint most e ház kellékeit sorban. Csak a hegedűjét ismerné fel csukott szemmel ezer másik közül is. Úgy megy végig az utcákon, a lakásukon, mindenütt, hogy semmit sem lát az egészből. Akár ki is cserélhetnék tudta nélkül az egész lakberendezést is, neki fel sem tűnne. Férjét s lányait sem nézi meg, mióta már, elintézi velük kapcsolatban a legfontosabbakat s máris továbbmegy. Az ő számára tulajdonképpen csak a hegedűje fontos. Csak az, amikor kezébe veszi és játszani kezd. Úgy érzi ilyenkor, mintha ébren álmodna, fura látomások tűnnek elébe, azonosíthatatlan tárgyakat és tájakat lát, szép és ismeretlen embereket. S úgy érzi magát, mint aki hosszú utazás után végre megpillantja az otthoni, ismerős vidéket. A létezés szintiszta állapota számára ez az egész, amelybe nem ronthat bele a történes kiszámíthatatlan és vészjósló folyamatossága. A történes akkor kezdődik, azaz hogy folytatódik csupán, mikor hegedűjátékát be kell fejeznie. Az, hogy megvetően elfordulnak tőle a többiek az már történes. De van sokkal durvább formája is, amikor szemrehányások sűrű zuhatagai fogadják, hogy ő elviselhetetlen és emberi ésszel felfoghatatlan, nem áthat hegedülni, amikor a feje tetején áll minden ebben a lakásban, a lányok is oly elhanyagoltak, árvának néznék őket mindenki, aki csak meglátja. Heves ellentámadásba lendül ilyenkor ő is, valóságos fúria: — Botfűlűek vagytok, reménytelenül botfűlűek! — és dü-

hödten bevágja maga mögött az ajtót. De mintha egyik sötét tárnából a másikba zuhanna. Összeszorított foggal hallgat a másik szobában. Pontosan tudja, hogy sok igazság van abban, amit a fejéhez vágnak, csak éppen változtatni nem képes rajta. Mintha kettétépték volna. Nem lát maga körül semmit és nincs is emlékezőképessége. Csak fullasztó szorításokat és olykor könnyű szárnyalást, ha jut ideje eljátszani valamit a hegedűjén. Azt mondják mindhárman, hogy ő minősíthetetlen. Hisz senki nem hegedül csak úgy önmagának, és soha, de soha másoknak. Ez betegség. Ilyen a világon nincs. Hogy csak úgy önmagának, mint egy holdkóros!

— És tényleg egyedül élsz itt? — kérdezi, amikor mindent alaposan megnézett a házban.

— Hát persze. Nincs már senkim.

Később végigsétáltak a kisvároson, megebédeltek egy vendéglő kerthelyiségében. Nagybátyja, mint hamarosan kiderült, kitűnő társalgó. Mesélt neki régi családi emlékekről, Németországról, a filharmóniával megtett turnéiról, feleségéről és fiairól. Örömmel hallgatta e történeteket. Elhangzásuk pillanatában oly elevenek voltak, hogy úgy tűnt neki, mintha ő is benne lenne ezekben a történetekben, mintha részt venne bennük, de legalábbis közvetlen köze lenne az említettekhez. S csak amikor Elemér bácsi huzamosabb időre elhallgatott és arcán újra megjelent az a bizonyos fegyelmezett fájdalom, visszafogott szomorúság, akkor döbbsent rá valójában, hogy mindaz, amiről a nagybátyja mesélt, réges-rég elmúlt, s csak az emlékezetéből idézhető már fel. Ugyanakkor az is eszébe ötlött rögtön, hogy neki viszont nincsenek elmondható történetei. Ami elmondható lenne, azt jobb rögtön elfelejteni. Egyetlen, fullasztó szorításként ül a tudatán mindaz, ami van.

Ebéd után kísétáltak a tópartra. Könnyű októberi szellő fújdogált, s a nap bágyadtan ragyogott. Kellemes volt kint lenni a szabadban. Sokáig bámulták szótlanul a sötétzöld víz hullámzó tükkrét. Csak otthon, kávézgatás közben kezdtek el ismét beszélgetni.

— Nagyon szeretted mind a két feleségedet? — jutott most eszébe megkérdezni.

— Igen. És még sok kedves nő él az emlékezetemben.

— Én csak félek a férjemtől, nem tudom már szeretni.

— Nem lehet helyrehozni a dolgokat?

— Nem. Semmit sem lehet sem helyrehozni, sem abbahagyni.

Félelemből és dacból áll az egész. Semmit sem értek és minden nap lényegében teljesen ugyanolyan, már évek óta.

— Most is félsz?

— Ha rájuk gondolok, mindig félek, és rossz a lelkiismeretem. Mindig együtt vagyunk és mindig egyedül, mi is, mint annyian mások... A bennünk rejlő személyek száma állandóan változó. Nem tudom egyetlen személyiségként összetartani magamat.

— Ha megéred az öregkort sikerülni fog. Rájössz majd, hogy nem léphetünk soha túl önmagunkon.

— Nem félsz a haláltól?

— Koromnál fogva szinte már csak neki vagyok kiszolgáltatva. Nem tudom, félek-e.

— Én sokszor nagyon szeretnék meghalni.

— Ennyire nincsenek örömeid?

— Ennyire. Csak ha sikerül megfeledkezniem mindarról, ami van.

— S az hogy néz ki a te esetedben?

— Ne ne vess ki, úgy, hogy bezárkózom a szobámba és hegedülök.

— Hegedülnél nekem?

— Fölösleges. Veled úgy érzem magam, mintha hegedülnék.

— Szép vagy.

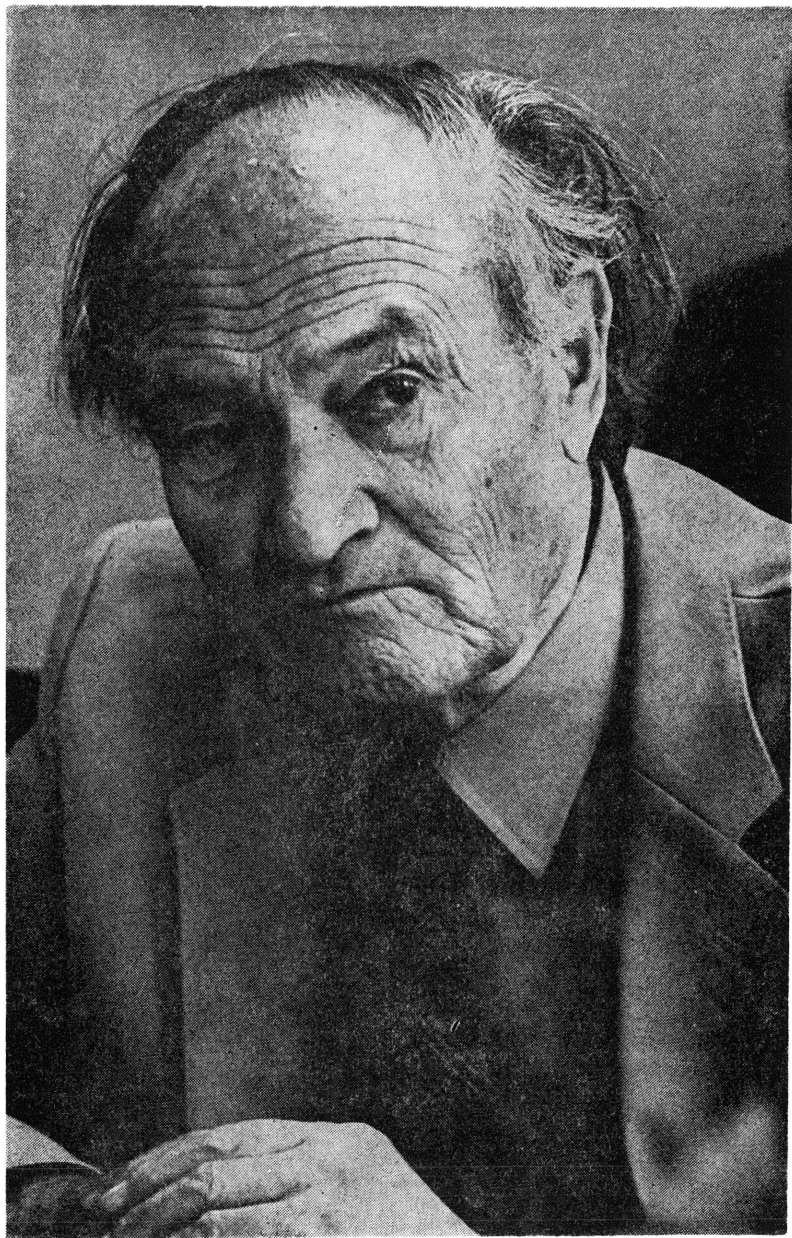
— Szeretnék örökre ittmaradni nálad.

Mindenre lehetetnyi pontossággal emlékezett, amikor felébredt. Csupa verejték volt egész teste, mégsem volt ereje fölkelni újra meg újra fel kellett idéznie. Folyóparton kezdődött, de hát, mint az álmokban általában e folyópartnak sehol sincs evilági mása. A személy azonban, akivel együtt részt vett benne, nem volt más, mint Elemér bácsi. Fogták egymás kezét, szorosán egymáshoz simulva. Mintha a halál szakadéka felett álltak volna. És mintha meg is cserélődtek volna, ő átköltözött nagybátyja testébe, Elemér bácsi pedig az övébe. Ott álltak szemtől szemben a biztos halállal. Jó is volt, mert végérvényes, mégis félelmes és szorongató. Mintha nem kicserélődtek, hanem eggyé váltak volna: egyikük élete fullasztó kilátástalanságával, másikuk az idő visszafordíthatatlanságának érett tapasztalatával; ellenkező irányból érkező, mégis ugyanott mindketten. Aztán egyszeriben már nem a parton, hanem a folyóban voltak. A víz sárszínű volt és sűrű, fogalmuk sem volt róla, milyen mély lehet. Érezték, hogy mind távolabbra kerülnek a parttól, s a folyónak mintha nem is létezne túlsó part-

ja, sőt innenső sem már. Szorosan egymás mellett úsztak, rövid csókokkal biztatták egymást. Szólniuk nem kellett, ugyanazt gondolták, csak kétféleképpen. Tudták, hogy nincs többé part. Csak örvény van, amely végképp egybesodorja, s végül lehúzza őket a mélybe. Tudták, hogy nincs már messze. Nem is úsztak már, csak csókolták egymást. Végző vágy és ajzottság feszítette mindkettőjüket. Olyan, amilyen egy utolsó csók, egy legutolsó szeretkezés lehet, mint a földrengés, lávaömlés, hogy végül egy kiégett világ csupán, vagy minden a régiben, csak ők ketten nincsenek már, ami egyre megy.

Anyaság, 1931, olaj, 81×65

Lévay Endre (Dormán László fotója)